

2006 YILINDA TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ: YABANCI SERMAYE GİRİŞLERİ ve SERMAYE YOĞUNLAŞMASI

İsmail ŞİRİNER*
Hakan KAPUCU**

Giriş

Finans piyasalarının en temel kurumu bankalardır. Bankacılık sektörü reel sektöre yönelik yürüttüğü finansal hizmetler ile makro ekonomik gelişimin en önemli belirleyicisi konumundadır. Güçlü bir ekonomi genelde finans piyasaları, özelde ise bankacılık sektörünün yapısına ve büyüklüğüne bağlıdır. Tasarrufların verimli ve doğru bir biçimde değerlendirilmesi ve ekonomik büyümeye katkı sağlamak üzere kullanılabilmesi bankacılık sektörünün işleyişi ile yakından ilgilidir. Bankacılık sisteminin öngörülen işlevleri yerine getirebilmesi de ekonomik sisteme duyulan güvene ve politik-makroekonomik istikrara bağlıdır.

Türk bankacılık sektöründe 24 Ocak 1980 kararları ve 1989 yılındaki 32 Sayılı Kanunla önemli bir yapısal değişim başlamıştır. 1994 ve 2000-2001 ekonomik krizleri sonrasında gerek yasal, gerekse ekonomik düzenlemeler ile bankalar yeniden yapılandırılmış ve Türk bankacılık sektörünün yapısı bu tarihlerden sonra önemli ölçüde değişikliğe uğramıştır. 2000-2001 ekonomik krizinden büyük ölçüde etkilenen, iflasların, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun (TMSF) el koymalarının, işten çıkarmaların ve birleşmelerin yaşandığı Türk bankacılık sektöründe 2002 yılından itibaren ekonomide sağlanan görece düzelme ile sektöre olan yabancı sermayenin ilgisi artmıştır. Öte yandan gerek TMSF'nin, gerekse bankaların kendi istekleri ile birleşmeye gitmesi sermaye yapılarını da güçlendirme yönünde etken olmuştur.

* Yrd. Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü

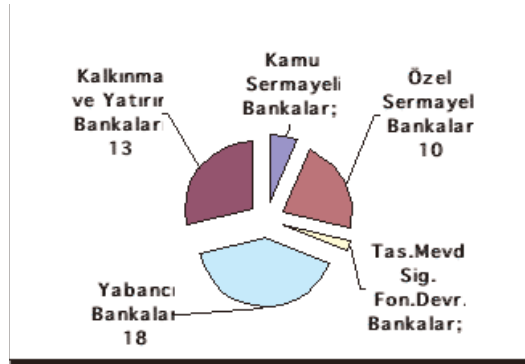
** Yrd. Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü

Bu çalışmada, uluslararası sermaye açısından son derece cazip hale gelen Türk bankacılık sektörünün 2006 yılı sonu itibariyle mevcut durumu değerlendirilmektedir. 2002 sonrası başlayan, ancak 2005 sonu ve 2006/2007 yıllarına damgasını vuran, 2006 yılı sonu itibariyle Türk bankacılık sektöründe yaşanan sermaye yoğunlaşması ve yabancı sermaye girişlerinin sektöre etkileri ele alınmaktadır.

2006 Yılında Türk Bankacılık Sektörünün Yapısı

Türk bankacılık sisteminde, 2002'den 2007 yılı Mayıs ayı sonuna kadar geçen süreçte 59 olan banka sayısı, satın almalar ve birleşmeler ile birlikte azalmış ve 45'e düşmüştür. Ancak makro ekonomik istikrarın göreceli olarak sağlanmış olması ve genişleyen-derinleşen finans piyasalarına bağlı olarak bankacılık sektöründe birleşmeler ve satın almalarla kaynaklı olarak bu azalma ortaya çıkmıştır (Grafik 1).

Grafik 1: Banka Sayısındaki Gelişmeler (2006)

Kaynak: BDDK, Bankacılıkta Yapısal Gelişmeler 2006, Ankara: 2007.

Grafik 1'de görüldüğü gibi yabancı bankaların sayısı Yapı Kredi Bankası ve Oyak Bank'ın satışı da dâhil edildiğinde toplamda 18'e ulaşarak özel sermayeli ulusal bankalar ve kamu bankalarının toplamı artmıştır.

Öte yandan Türk Bankacılık sektörü 2006 yılında, uluslararası piyasalarda yaşanan dalgalanmanın olumsuz etkilerine rağmen büyüme eğilimini sürdürmüştür, Aralık 2006'ya gelindiğinde, Türk finans sektörü toplam aktif büyüklüğü 2005 yılına göre %20,2 oranında büyüyerek 564,7 milyar YTL seviyesine ulaşmıştır. Finans sektörün aktif büyüklüğünün GSYİH'ye oranı %98 düzeyinde iken, bankacılık sektörü aktiflerinin GSYİH'ye oranı bir önceki yıla göre %5,2 artarak %86,7'e

ulaşmıştır.¹

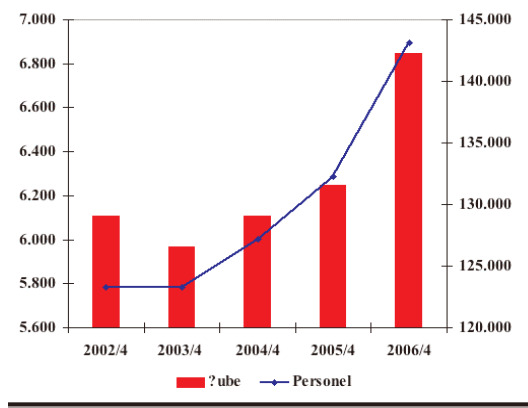
Tablo 1: Bankacılık Sektöründe Şube ve Çalışan Sayıları

	Şube Sayısı			Personel Sayısı		
	2005	2006	Mart 2007	2005	2006	Mart 2007
Kamu Sermayeli Bankalar	2.035	2.149	2.150	38.046	39.223	39.028
Özel Sermayeli Bankalar	3.077	2.625	2.663	63.738	54.073	55.083
Tas.Mevd.Sig. Fon. Devr. Bankalar	1	1	1	395	333	333
Yabancı Bankalar	1.347	2.268	2.323	41.166	48.835	49.700
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	19	45	46	4.401	4.573	4.622
Toplam	6.479	7.088	7.183	147.746	147.037	148.766

Kaynak: BDDK ve TBB internet sitelerinden derlenmiştir.

Bankacılık sektörünün aktiflerinde yaşanan bu artış yanında, şube ve çalışan sayılarına baktığımızda Tablo 1’de de görüldüğü gibi kamu ve özel sermayeli bankalarda 2006 yılında şube sayıları azalmıştır. Ancak yabancı bankaların şube sayılarında ise artış yaşanmıştır (2004 yılından bu yana Yapı Kredi, MNG Bank, Deniz Bank, Finans Bank, Tefken Bank, Oyak Bank v.d. bankaların yabancı alımları ile şube ve personel sayısı açısından ulusal özel sermayeli bankalarla nerdeyse aynı miktarlara ulaştığını söylemek mümkündür). Bankacılık sektöründeki personel sayısı ise, özel sermayeli bankalar ve TMSF’ye devredilen bankalar dışında 2006 yılında artmıştır.

Grafik 2: Şube ve Çalışan Sayısındaki Gelişmeler

Kaynak: Tablo 1.

1 Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK), Finansal Piyasalar Raporu, Ankara: Aralık 2006, s.v.

Diğer bir ifadeyle, 2005 yılı sonunda 6.479 olan şube sayısı, Mart 2007 sonu itibariyle 7.183'ya ulaşmıştır. Söz konusu artışta, sektöre birleşme/satın alma yoluyla giren stratejik yatırımların organik büyüme ile şube sayılarını artırma çabaları ve mevcut bankaların ekonomik büyümeye paralel olarak şube ağlarını genişletme yönündeki politikaları etkili olmuştur. 2006 yılında sektördeki çalışan sayısı bir önceki yıla göre %8,9 artarak 148.766 kişiye ulaşmıştır. Ekonomik büyüme ve finansal istikrarın sürmesi halinde sektörde yaşanacak gelişmeye paralel olarak personel sayısının da artması muhtemeldir.

Sermaye Yoğunlaşması

Türk Bankacılık sektöründeki aktif yoğunlaşmaya bakıldığında ilk 5 ve ilk 10 bankanın payları Herfindahl-Hirschman (HHI) endeksine² göre arttığı görülmektedir.

Tablo 2: Bankacılık Sektöründe Sermaye Yoğunlaşması

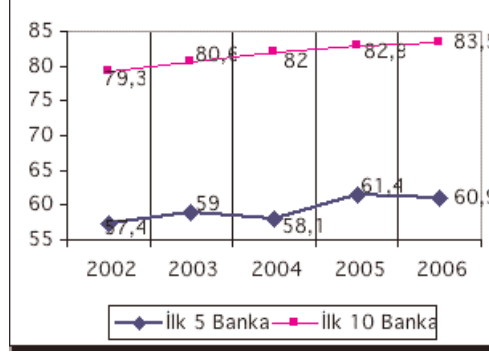
Toplam Aktif (%)	2002	2003	2004	2005	2006
İlk 5 Banka	57,4	59,0	58,1	61,4	60,9
İlk 10 Banka	79,3	80,6	82,0	82,9	83,5
HHI	851,7	904,6	905,9	934,7	911,0
<i>Ölçeğe Göre Dağılım</i>					
Büyük Ölçekli	74,0	73,4	71,6	71,8	75,2
Orta Ölçekli	16,0	16,2	18,0	17,5	14,9
Küçük Ölçekli	10,1	10,4	10,4	10,7	9,8

Kaynak: BDDK ve TBB web sitelerinden derlenmiştir.

Krizle birlikte, bankacılık sektörüne artan yabancı sermaye girişi ve sektördeki birleşmeler (Yapı Kredi ve Koç Bank birleşmesi) neticesinde 2006 yılı sonu itibariyle; ilk 5 bankanın yoğunlaşma oranı %61, ilk 10 bankanın yoğunlaşma oranıysa yaklaşık %84 olmuştur. Söz konusu oranlarda bir önceki yıl sonuna göre önemli bir değişiklik olmamıştır.

2 Herfindahl-Hirschman Endeksi uluslararası piyasalarda gerçekleşen birleşme ve devir işlerinin piyasa üzerinde yarattığı baskıyı (yoğunlaşmayı) ölçmekte kullanılmaktadır. $HHI < 1.000$ ise yoğunlaşma yoktur. $1.000 < HHI < 2.000$ ılımlı yoğunlaşma, $HHI > 2.000$ yüksek yoğunlaşma olarak tanımlanmaktadır. Detaylı bilgi için bkz; BDDK, Bankacılıkta Yapısal Gelişmeler 2006, a.g.e., s. 9-10.

Grafik 3: Türk Bankacılık Sektöründe Yoğunlaşma Oranları

Kaynak: Tablo 2.

Türk Bankacılık sektöründe Aralık 2006 itibariyle, biri kamu olmak üzere dört özel bankanın yer aldığı ilk beş bankanın sahip olduğu toplam aktif büyüklüğü değişmezken, toplam mevduatlardaki payı 2 puan gerilemiş ve toplam kredilerdeki payı 2 puan artmıştır. Üç kamu bankası ve yedi özel bankanın yer aldığı ilk on banka için ise, gerek toplam aktifler gerekse toplam mevduatlar 1 puan artarken, toplam krediler ise 3 puan artış göstermiştir (Tablo 3).

Tablo 3: Bankacılık Sektöründe Yoğunlaşma (%)

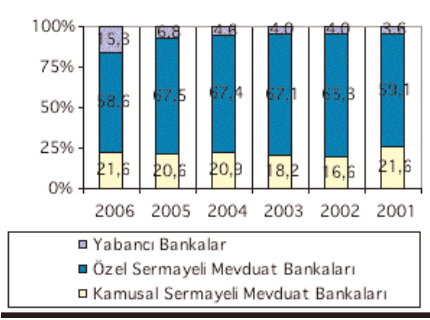
		2002	2003	2004	2005	2006
İlk 5 Banka	T. Aktif	58	60	60	63	63
	T. Mevduat	61	62	64	66	64
	T. Krediler	55	54	48	56	58
İlk 10 Banka	T. Aktif	81	82	84	85	86
	T. Mevduat	86	86	88	89	90
	T. Krediler	74	75	77	80	83

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği (TBB), Bankalarımız 2006, No: 251, s. i-38.

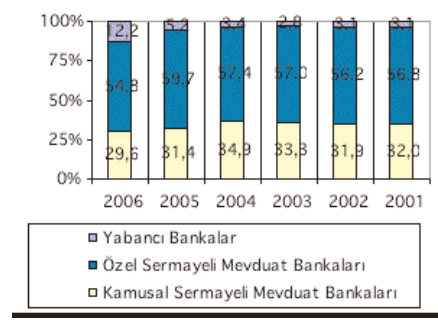
Bazı bilanço büyüklüklerine bakıldığında sektörde finansal durum kriz sonrasında sürekli iyileşme göstermektedir (Grafik 4.1, 4.2 ve 4.3).

Grafik 4: Bankacılık Sektöründe Hisse Yapısına Göre Bilânço Kalemleri

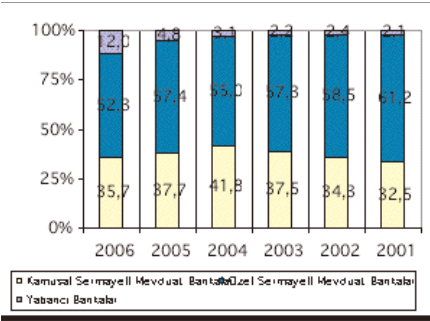
Grafik 4.1 Toplam Krediler

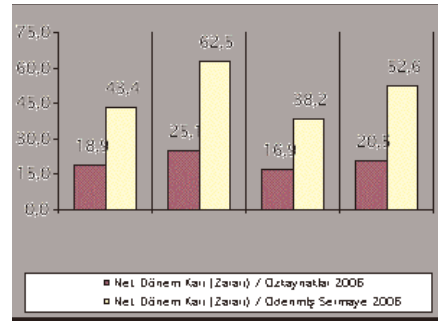
Grafik 4.2 Toplam Aktifler

Grafik 4.3 Toplam Mevduatlar

Grafik 4.4 Kârlılık Göstergeleri

Ayrıca, kârlılık göstergelerine 2006 yıl sonu itibariyle bakıldığında ise (Grafik 4.4) kamu ve yabancı bankaların net kârlarının, özkaynaklara ve ödenmiş sermayeye oranlarının sırasıyla kamu bankaları için %25,1 ve %62,5, yabancı bankalar için ise %20,5 ve %52,6 gibi ulusal özel sermayeli bankaların oranlarından (%16,9 ve %38,2) oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte yabancı bankaların sayısında artışla yabancı bankaların sektör içerisindeki payları 2006 yılı sonu itibariyle önemli bir yükseliş göstererek toplam mevduat, toplam aktif ve toplam krediler içindeki payı hızla artmıştır. Sırasıyla 2005 yılında %4,8, %5,2 ve %6,8 iken, 2006 yılı sonu itibariyle %12, %12,2 ve %15,3'e ulaşmıştır.

Kamunun borçlanma gereğindeki gelişime uygun olarak, banka ve benzeri aracı kurumlar 1980 sonrasında olduğu gibi 2000'li yıllarda da yurtdışı finans piyasalarından genellikle sendikasyon kredileri ile düşük faiz oranlarından borçlanarak kamunun borçlanma gereksinimini karşılamaya devam etmişlerdir. Kamunun enflasyondaki düşüşe karşın, yüksek reel faiz vermeye devam etmesi, sadece ulusal bankalar üzerinden içeriye fon akışına neden olmamış, aynı zaman-

da yerel bankaların yabancı sermaye tarafından alınması ile de sonuçlanmıştır. Yüksek reel faiz oranlarından yararlanan ulusal ve yabancı bankalar özellikle faaliyet dışı kazanç kaleminin hacmini büyütmüşlerdir.

Bankaların aracılık işlem maliyetlerinin yüksekliği özellikle krediler bazında özel kesimlerin 2004 sonrasında düşük kurun devam etme olasılığı üzerindeki olumlu beklentiler de dikkate alındığında bankacılık sektöründen değil de, dışarıdan ve doğrudan hızlı bir şekilde borçlanmaları artmıştır. 2002–2006 döneminde toplam dış borç stoku %48,8 oranında artmış. Aynı dönemde kamunun borcu yüzde 5 civarında gerilerken özel kesimin borcundaki artış %136 olmuştur. Özel kesimin borcundaki artış, bankacılık sektöründeki kırılmalılığında birikmekte olduğunu göstermektedir. Çünkü borcu ödeyememe sorunu, ne kadar sağlıklı olursa olsun bankacılık sektörünün tamamını etkileyecektir.³

2006 yılında tahsili gecikmiş alacak tutarları artarken, tahsili gecikmiş alacak dönüşüm oranı, kredilerdeki artışa bağlı olarak yatay bir seyir izlemiştir. Tahsili gecikmiş alacak dönüşüm oranının seyri ve söz konusu alacaklar için yüksek karşılıklılandırma politikasının devam etmesi, kredi riski açısından olumlu değerlendirilmekle birlikte, karşılıkların kredilere oranı azalmaktadır. Öte yandan 2006 yılı sonu itibarıyla bankacılık sektörünün net kârı artmış, buna bağlı olarak aktif ve özkaynak kârlılığı yükselmiştir. Esas olarak kredi genişlemesine bağlı olarak risk ağırlıklı aktiflerin artması sonucu 2005 yılı sonuna kıyasla düşük gerçekleşen sermaye yeterliliği rasyosu, 2006 yılında da yasal ve hedef rasyonun üzerinde seyretmiştir.⁴

Finansal derinleşme göstergelerinin 2002–2006 döneminde gelişimi incelendiğinde derinleşmenin belirgin olarak arttığı, bankacılık sektörünün söz konusu dönemde aracılık fonksiyonunu daha etkili yerine getirdiği görülmektedir. Finansal derinleşme göstergeleri AB üyesi ülkelerle kıyaslandığında düşük kalmakta ancak Türk bankacılık sektörünün yüksek bir büyüme potansiyeline sahip olduğunu ortaya koymaktadır.⁵

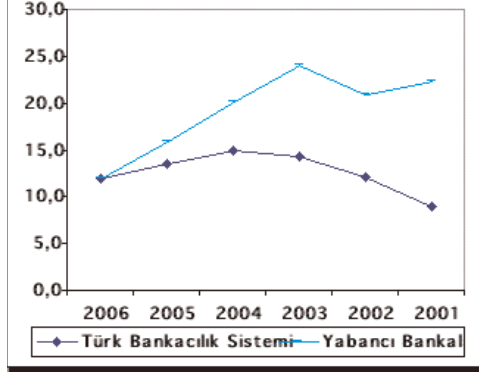
---

3 Faik Öztrak, "Özel Kesimin Artan Dış Borcu Sorun Değil mi?", Milliyet, 9 Ekim 2006.

4 Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), Finansal İstikrar Raporu 2006, TCMB Yayınları, Ankara: 2007, s. 47-50 ve Milliyet, 31 Mayıs 2007.

5 BDDK, Finansal Piyasalar Raporu Aralık 2006, Ankara: 2007, s. 34.

Grafik 5: Özkaynaklar / Toplam Aktifler

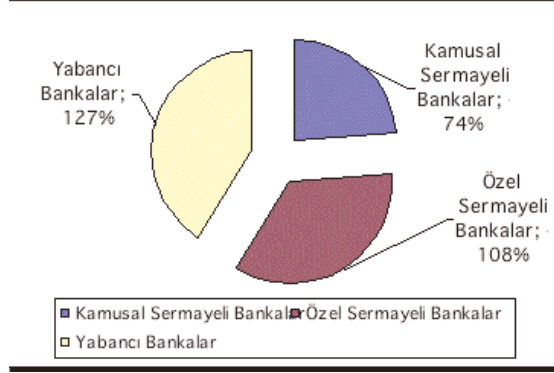

Kaynak: TBB internet sitesi

2006 yılında bankacılık sektörü kredi hacmi artmakla birlikte, artış hızı yavaşlamıştır. Bu yavaşlama, yılın ikinci yarısında faiz oranlarının yüksek seyrini korumasından kaynaklanmıştır. 2006 yılında tüketici kredilerindeki artışta, daha önceki yıllarda esas belirleyici olan konut kredilerinin yanı sıra ihtiyaç kredilerindeki artış da etkili olmuştur. İhtiyaç kredilerindeki bu artışta tüketicilerin kredi kartı borçlarını kapatmak amacıyla söz konusu kredilere yönelmelerinin de etkili olduğu düşünülmektedir. 2006 yılında tahsili gecikmiş alacak tutarları artarken, tahsili gecikmiş alacak dönüşüm oranı, kredilerdeki artışa bağlı olarak yatay bir seyir izlemiştir. Tahsili gecikmiş alacak dönüşüm oranının seyri ve söz konusu alacaklar için yüksek karşılıklılandırma politikasının devam etmesi kredi riski açısından olumlu değerlendirilmekle birlikte, karşılıkların kredilere oranı azalmaktadır. 2006 yılı sonu itibariyle bankacılık sektörünün net kârı artmış, buna bağlı olarak aktif ve özkaynak kârlılığı yükselmiştir. Esas olarak kredi genişlemesine bağlı olarak risk ağırlıklı aktiflerin artması sonucu 2005 yılı sonuna kıyasla düşük gerçekleşen sermaye yeterliliği rasyosu, halen yasal ve hedef rasyonun üzerinde seyretmektedir.⁶

⁶ TCMB, Finansal İstikrar..., a.g.e, s. iv.

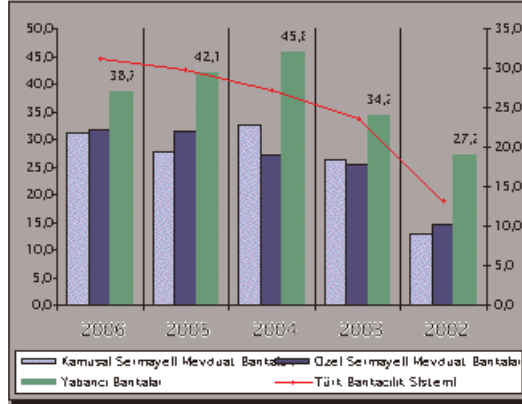
Grafik 6: Kredilerin Toplam Aktiflere Oranı (2006)

Kaynak: TBB internet sitesi.

Kredilerin toplam aktifler içindeki payının (özellikle de bireysel kredilerin) 2006 yılında artmış olması bankacılık sektörünün finansal aracılık işlevini yerine getirme konusunda ortaya çıkan gelişmeyi göstermektedir. Bu bağlamda toplam aktifler içindeki pay 2006 yılında %5,5 oranında artmış ve yaklaşık %44'e ulaşmıştır.

Grafik 7: Tüketici Kredilerinin Toplam Kredilere Oranı

Kaynak: TBB internet sitesi

Yaklaşık %32,8 ile sermaye yoğunlaşmanın bir diğer göstergesi olan bireysel kredilerin toplam krediler içindeki payında ilk beş bankanın payı %63,4, ilk on bankanın payı ise %89'dur. Aynı şekilde bankacılığın temel fon kaynağı olan mevduatlarda YTL'nin değerlendirilmesi ve özellikle doların değerindeki gerileme ile 2005 yılına göre %22,3 artmıştır.⁷

⁷ BDDK, Bankacılıkta...a.g.e., s.vii.

Yabancı Sermaye Girişleri

Bankacılık sektörü, pek çok gelişmekte olan ülkede küresel piyasalarda ortaya çıkan finansal krizlerinin ardından, sermaye yapısı bozulan kamu bankalarının ve/veya yeniden yapılandırılmaya tabi tutulan özel bankaların yabancılarla satışı (devredilmesi) ile düzeltilmeye çalışılmaktadır. Yabancı sermaye açısından finansal kriz sonrasında ulusal bankaların marka değerinin düşmesi nedeniyle sektöre girmek cazip hale gelmektedir. Aynı şekilde görece olarak istikrarın sağlandığı ve ekonominin büyüdüğü dönemlerde bankaların gerek kârlarındaki artış, gerekse marka değerlerindeki yükselme nedeniyle bankaların hissedarları satış konusunda daha istekli davranabilmektedirler.⁸

Tablo 4: Türk Bankacılık Sektörünün Sermaye Yapısı (2006)

BANKA ADI	T. AKTİF PAYI (%)	HİSSEDARLARIN DAĞILIMI (%)				
		KAMU PAYI	ÖZEL PAYI	YABANCI PAYI		TOPLAM
				ORANSAL PAY	BORSA PAYI	
ABN AMRO BANK	0,1	0,0	0,0	100	0,0	100
ADABANK	0,0	100	0,0	0,0	0,0	0,0
AKBANK	11,5	0,0	57,2	20,0	22,8	42,8
ALTERNATİFBANK	0,4	0,0	98,9	0,0	1,1	1,1
ANADOLUBANK	0,6	0,0	100	0,0	0,0	0,0
ARAP TÜRK B.	0,1	15,0	20,0	65,0	0,0	65,0
BANCA DI ROMA	0,0	0,0	0,0	100	0,0	100
BANK MELLAT	0,0	0,0	0,0	100	0,0	100
BANKPOZİTİF KREDİ VE K. BANKASI	0,1	0,0	42,5	57,6	0,0	57,6
BİRLEŞİK FON BANKASI	0,2	100	0,0	0,0	0,0	0,0
CALYON BANK	0,1	0,0	0,0	100	0,0	100
CITIBANK	1,2	0,0	0,0	100	0,0	100
ÇALIK YATIRIM	0,0	0,0	100	0,0	0,0	0,0
DENİZBANK	2,3	0,0	0,0	99,7	0,3	100
DEUTSCHE BANK	0,2	0,0	0,0	100	0,0	100
DİLER YATIRIM	0,0	0,0	100	0,0	0,0	0,0
FİNANSBANK.	3,6	0,0	9,7	89,4	0,9	90,3
FORTIS BANK	1,7	0,0	3,0	93,3	3,7	97,0

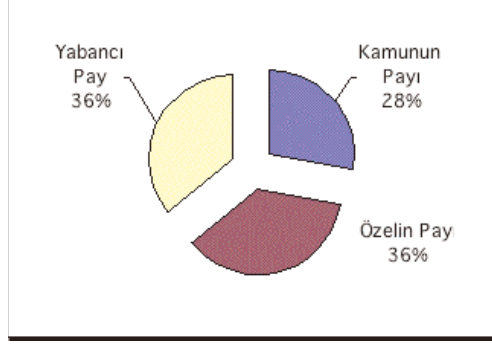
8 "...Ulusal bankacılık sektörüne yabancı girişi söz konusu katılımın büyüklüğüne göre sektör üzerinde yapısal etkide bulunabilmektedir. Yabancı girişi, ulusal sektördeki yoğunlaşma ve dolayısıyla rekabet üzerinde doğrudan etkiyi yaratabilmekte ve sektörün mevcut oyuncularını üzerinde bir dizi dolaylı yansımaya neden olabilmektedir." Münür Yayla, Yasemin Türker Kaya ve İbrahim Ekmen, "Bankacılık Sektörüne Yabancı Girişi: Küresel Gelişmeler ve Türkiye", BDDK ARD Çalışma Raporları, No: 2005/6, Eylül 2005, Ankara, s. 24, 1.

GSD YATIRIM B.	0,0	0,0	100	0,0	0,0	0,0
HABİB BANK	0,0	0,0	0,0	100	0,0	100
HSBC BANK	2,1	0,0	0,0	100	0,0	100
İLLER B.	0,9	100	0,0	0,0	0,0	0,0
JP MORGAN CHASE BANK	0,0	0,0	0,0	100	0,0	100
MERRILL LYNCH	0,0	0,0	0,0	100	0,0	100
MILLENIUM BANK	0,2	0,0	0,0	100	0,0	100
MNG BANK	0,1	0,0	9,0	91,0	0,0	91,0
NUROL YATIRIM B.	0,0	0,0	100	0,0	0,0	0,0
OYAKBANK	2,4	0,0	100	0,0	0,0	0,0
SOCIETE GENERALE	0,1	0,0	0,0	100	0,0	100
ŞEKERBANK	0,8	0,0	52,4	34,0	13,7	47,7
T.C.ZİRAAT B.	14,5	100	0,0	0,0	0,0	0,0
T.EKONOMİ B.	1,7	0,0	43,9	42,1	14,0	56,1
T.GARANTİ B.	10,1	0,0	28,8	25,5	45,7	71,2
T.HALK B.	6,9	100	0,0	0,0	0,0	0,0
T.İŞ BANKASI	15,1	0,0	77,0	0,0	23,0	23,0
T.KALKINMA B.	0,2	99,1	0,9	0,0	0,0	0,0
T.SINAI KALKINMA B.	0,8	8,4	62,2	0,0	29,5	29,5
T.VAKIFLAR B.	7,4	58,6	29,3	0,0	12,0	12,0
TAIB YATIRIM BANK	0,0	0,0	1,0	99,0	0,0	99,0
TAKASBANK İMKB	0,1	0,0	90,1	9,9	0,0	9,9
TEKFENBANK	0,2	0,0	30,0	70,0	0,0	70,0
TEKSTİL BANKASI	0,6	0,0	88,4	0,0	11,6	11,6
TURKISH BANK	0,1	0,0	94,2	5,8	0,0	5,8
TÜRK EXİMBANK	0,8	100	0,0	0,0	0,0	0,0
WESTLB AG	0,1	0,0	0,0	100	0,0	100
YAPI VE KREDİ B.	9,8	0,0	49,4	40,1	10,5	50,6
ALBARAKA TÜRK BANKASI	0,5	0,0	22,4	77,6	0,0	77,6
ASYA KATILIM BANKASI	0,8	0,0	73,6	0,0	26,4	26,4
KUVEYT TÜRK EVKAF FİNANS KURUMU	0,6	0,0	19,8	80,2	0,0	80,2
TÜRKİYE FİNANS KATILIM BANKASI	0,8	0,0	100	0,0	0,0	0,0
Toplam (%)	100	28,0	36,0	22,4	13,6	35,9

Kaynak: BDDK, Finansal Piyasalar Raporu, Aralık 2006, s. 33 Kutu 3'ten alınmıştır.

Tablo 4'te ve Grafik 8'de sektörün hisse dağılımı incelendiğinde yabancı payının 2006 yılı sonu itibarıyla borsa payı dâhil sonuçta %35,9'a ulaştığı görülmektedir. Ancak ilgili tablo 2006 yılı Aralık ayı sonuçlarını yansıttığı için Oyak Bank'ın Hollandalı ING grubuna satılmasının yarattığı değişiklik yer almamaktadır. Oyak Bank da eklendiğinde yabancıların sektördeki payı %42'lere ulaşmaktadır.

Grafik 8: 2006 Yılı Sonu İtibariyle Türk Bankacılık Sektöründe Hissedarlığa Göre Paylar (%)

Kaynak: Tablo 4.

Yabancı sermayenin sektöre girişindeki artış 2000-2001 krizinin ardından devam etmiş, 2005 ve 2006 yıllarında da artarak devam etmiştir. 2007 yılında bu eğilimin sürmesi olasıdır. Bankacılık sektöründeki büyüme hızının yüksekliği, şube başına nüfus ve toplam aktif tutarı gibi göstergelerin gelişmiş ülke ortalamalarının gerisinde olması, sektöre olan yabancı sermaye ilgisinin yoğunluğu gibi faktörler, Türk bankacılık sektörünün halen doygunluk seviyesine ulaşmadığına ve gelecek için yüksek büyüme potansiyeli taşıdığına dair işaretler olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle de yabancı sermaye girişlerindeki artış devam etmektedir.⁹

Türk bankacılık sektöründe 2001 krizi sonrasında kamu müdahalesi ile gerçekleşen yeniden yapılanmaların yanı sıra piyasa dinamiklerine dayalı bir yeniden yapılanmanın da etkisiyle sektördeki devir ve birleşmeler artmıştır. Ancak 2006 yılı hisse devirleri açısından oldukça önemlidir. Tablo 5'te görüldüğü üzere söz konusu dönemde sektörde Yapı Kredi ve Koç Bank birleşmesinin dışında altı adet hisse devri işlemi gerçekleşmiştir. Sonuç itibariyle 2006 yılı yabancı sermaye girişi ile sonuçlanan hisse devirlerinin yoğunlaştığı bir yıl olmuştur. Sağlanan görece makroekonomik ve siyasi istikrarın, Avrupa Birliği (AB) üyeliği perspektifinin, olumlu beklentilerin, Türkiye ekonomisinin bankacılık hizmetleri açısından doygunluk noktasına ulaşmamış olmasının yabancı sermaye ilgisinde etkili olduğu düşünülmektedir. 2006 yılı için dikkat çeken bir başka husus da söz konusu yabancı sermayedarlar içerisinde Avrupa ve ABD menşelilerin yanı sıra Ortadoğu menşeli sermayedarların da önemli bir varlık göstermeye başlamasıdır.¹⁰

⁹ BDDK, Finansal..., a.g.e., s.v.

¹⁰ BDDK, Bankacılıkta Yapısal..., a.g.e, s. 41-42.

Tablo 5: Türk Bankacılık Sektöründe 2006 Yılı İtibariyle Hisse Devirleri

Hisse Devreden Kuruluş	Hisse Devralan Kuruluş	Hisse Devri Sonrası Ürvan	Menşei Ülke	Açıklama
Finans Bank A.Ş.	National Bank of Greece SA	Finans Bank A.Ş.	Yunanistan	Finans Bank A.Ş. hisselerinin %46'sının National Bank of Greece S.A.'ya devri gerçekleşmiştir.
Kredi ve Kalk. Bankası A.Ş.	Tarshish Hapolim Hold.& Inv. Ltd.	Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma B. A.Ş.	İsrail	Hapoalim Grubuna bağlı Tarshish-Hapoalim Hold. and Invest. Ltd. şirketi Bankanın %57,6 oranındaki hissesini devralmıştır.
Arap Türk Bankası A.Ş.	Libyan Foreign Bank	Arap Türk Bankası A.Ş.	Libya-Kuveyt	Arap Türk Bankası A.Ş.'nin %47,7'sine sahip olan Libyan Foreign Bank, bankanın %10,9 oranındaki hissesini Tekfenbank A.Ş.'den devralmıştır.
Denizbank A.Ş.	Dexia Participation B. S.A.	Denizbank A.Ş.	Belçika-Fransa	Denizbank A.Ş.'nin %75 oranındaki hissesi Dexia Participation Belgique S.A.'ya devredilmiştir.
Tat Yatırım Bankası A.Ş.	Merrill Lynch European A. H. Inc.	Merrill Lynch Yatırım B. A.Ş.	ABD	Tat Yatırım Bankası A.Ş.'nin %99,95'i Merrill Lynch European Asset Holdings Inc.'e devredilmiştir.
Akbank T.A.Ş.	Citibank Overseas I.C.	Akbank T.A.Ş.	ABD	Akbank T.A.Ş.'nin %20'si Citibank Overseas Investment Corporation (COIC) tarafından devralınmıştır.
Şekerbank T.A.Ş.	Bank Turanalem JSC	Şekerbank T.A.Ş.	Kazakistan	Bankanın %33,98'ine karşılık gelen hisseler, Bank TuranAlem JSC'nin sahip olduğu Turan Alem Securities JSC tarafından devralınmıştır.
MNG Bank A.Ş.	Arap Bank BankMed	Türkland Bank A.Ş.	Ürdün-Lübnan	MNG Bank A.Ş. hisselerinin %50'si Arap Bank'a ve %41'i BankMed'e devredilmiştir.

Kaynak: BDDK, Bankacılıkta Yapısal Gelişmeler, Aralık 2006, s. 43.

Sonuç

1980 sonrası Dünya'daki gelişime uygun olarak, gelişmekte olan pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de artan finansal liberalizasyon ve serbestleşme sonucunda finansal krizler de artmıştır. 1990 öncesi ödemeler dengesinden kaynaklanan krizler yaşanırken, 1990 sonrasında ise finansal krizler yaşanmaktadır.

2006 yılı Türk Bankacılık sektörü açısından ekonomide yaşanan büyümeye bağlı olarak bir genişleme ve büyüme dönemi olmuştur. Finansal liberalizasyonun ve yeniden yapılandırma programlarının etkisi görel olarak sağlanan makro eko-

nomik istikrara eklenince bankacılık sektörünün büyümesi kriz sonrası hız kesmeden 2006 yılında da devam etmiştir. Bu büyümenin temel nedenleri; gerek cari açığındaki artış ve YTL'nin aşırı değerlendirilmesine dayalı ekonomi politikaları, gerekse kamunun ve özel sektörün finansman ihtiyacının devam etmesidir.

2000 sonrasında gerek banka birleşmeleri gerekse hisse devirleri ile birlikte bankacılık sektöründeki sermaye yoğunlaşması devam etmiş ve ilk beş bankanın toplam aktifler, mevduatlar ve toplam krediler içindeki payı sırasıyla %63, %64 ve %58'e ulaşmıştır. Aynı eğilim ilk on banka içinde geçerlidir.

Türkiye'de 21 Şubat 2001'de yaşanan kriz sonrasında bankacılık sektörü yarı yarıya küçülürken, aynı zamanda yabancılaşmıştır. Çünkü kriz sonrasında birçok Türk bankası yabancılara marka değerindeki düşme ve sermaye yapılarındaki bozulmadan kaynaklı olarak pazarlık şanslarının azaldığı bir ortamda devredilmiştir. Özellikle yabancıların payı 2006 sonunda %35'e ulaşmış, 2007 yılının başında Oyak Bank'ın satışı ile %42'lere varmıştır ki bu oldukça tehlikeli bir orandır. Gelişmiş ülkelerde bankacılık sektöründeki yabancı paylarının %20'lerde olduğu düşünülürse gelişmekte olan ülkelere dayatılan bu açılımın nedeni üzerinde düşünmek gerekmektedir.

Yabancılaşma yeni banka açılmaksızın gerçekleştirildiğinden dolayı, istihdamda da bir katkı sağlamamaktadır. Ayrıca yabancılaşan bankalar beraberinde kâr transferi kavramını da getirmektedir ki bu da yaratılan reel değer bir kısmının dışarıya gitmesi sonucunu doğurmaktadır. Yabancılaşma stratejik üstünlükleri nedeniyle haksız rekabete neden olduğu gibi rakibi etkisizleştirerek tekelleşmeye de neden olmaktadır.

Üç önemli kamu bankasının da özelleştirme programı içine alınmış olması (İMKB'de hisselerinin satışa çıkarılacak olması) nedeniyle sektördeki yabancı payının artması kaçınılmaz görünmektedir. Ekonominin can damarı olan finans sektörünün en önemli kuruluşları olan bankaların %42 ile yabancılara geçmesi açıkçası ekonomik, politik ve siyasal olmak üzere her alanda güç kaybını da beraberinde getirmektedir. Özellikle Kasım 2000 krizinde iki yabancı bankanın birkaç banka ile anlaşarak küçük bankaları köşeye sıkıştırarak Türkiye'yi krize sürükledikleri düşünülürse işin ciddiyeti bir kat daha artmaktadır. Ayrıca özelleştirilecek olan Halk Bankası'nın bankacılık görevinin dışında üstlenmiş olduğu (KOBİ'lerin finansmanı gibi) diğer görevlerinin de göz ardı edilmesi belki de ileride şimdiki den daha ciddi bankacılık ve finansman sorunlarını beraberinde getirecektir.

Joseph Stiglitz 2004 yılında İstanbul'da vermiş olduğu bir konferansta; 1994

krizinde Meksika'nın, Meksika Ulusal Bankası dışındaki tüm bankalarını, aynı şekilde sürekli krizler yaşayan Arjantin'in de 1980-2004 yılları arasında bütün bankalarını yabancılara devretmek zorunda kaldığını belirtmiştir. Yabancı bankalar ülke ekonomisinden farklı risk tanımlamaları ve önceliklere göre davranabildiklerinden, Meksika ve Arjantin'de olduğu gibi KOBİ'lere açılan kredileri azaltabilmektedirler. Bu da reel sektörde ortaya çıkan ve literatürde üçüncü nesil olarak adlandırılan ve çok daha ağır sonuçları olan ekonomik-politik krizlere yol açabilmektedir.

Kaynakça

- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) (2007), *Finansal Piyasalar Raporu Aralık 2006*, Ankara.
- BDDK (2006), *Bankacılıkta Yapısal Gelişmeler*, Aralık.
- Faik Öztrak (2006), "Özel Kesimin Artan Dış Borcu Sorun Değil Mi?" *Milliyet*, 9 Ekim 2006.
- Filizfidanoğlu, Dilek (2007), "Türkiye'ye Yabancılaşan Bankacılık Sektörü", 16 Temmuz. <http://www.tusam.net/makaleler.asp?id=971&sayfa=0>
- Kazgan, Gülten (2005), *Türkiye Ekonomisi'nde Krizler (1929-2001)*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Yayın No:109. İstanbul.
- Meletli, Aynur (2007), "Bankacılık Sektöründe Tehlike Çanları...", *Cumhuriyet*, 14 Ağustos.
- Milliyet*, 31 Mayıs 2007.
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) (2007), *Finansal İstikrar Raporu 2006*, TCMB Yayınları, Ankara.
- Yayla, Münür, Yasemin Türker Kaya ve İbrahim Ekmen (2005), "Bankacılık Sektörüne Yabancı Girişi: Küresel Gelişmeler ve Türkiye", *BDDK ARD Çalışma Raporları*, No: 2005/6, Eylül 2005, Ankara.